

Til lovforslag nr. L 117. Betænkning afgivet af Uddannelsesudvalget den 10. december 1998

Betænkning

over

Forslag til lov om ændring af lov om daghøjskoler og produktionsskoler m.v.

(Indhold, rammestyring, grundtilskud m.v.)

Udvalget har behandlet lovforslaget i nogle møder og har herunder stillet spørgsmål til undervisningsministeren, som denne har besvaret skriftligt.

Endvidere har udvalget modtaget skriftlige og/eller mundtlige henvendelser fra:

90'ernes Daghøjskoler,
AOF Danmark,
Byhøjskolen i Odense,
Byhøjskolen i Århus,
Daghøjskolen Arena,
Daghøjskolen Kys En Tiger,
Daghøjskolen Københavns Forkursus,
Daghøjskolen Vera,
Daghøjskolen Økologiske Igangsættere,
Danske Produktionshøjskoler Lærerforening,
Den Selvejende Daghøjskole,
En række daghøjskoler i Storkøbenhavn,
Foreningen af Daghøjskoler,
Foreningen for Produktionsskoler og Produktionshøjskoler,
Forstanderkredsen for Produktionsskoler/Produktionshøjskoler,
Frederiksberg Daghøjskole,
HOF Daghøjskolen Frederiksberg,
Idrætsdaghøjskolen i Århus,
Kalundborgegnens Produktionsskole,
Københavns Kvindedaghøjskole,
Landsforbundet af Voksen- og Ungdomsundervisere,
LOF Daghøjskoler,
Produktionsskolen Miljø- og Naturskolen,
Rampen, Københavns Mediedaghøjskole og
Veje Kommune.

Der er af undervisningsministeren stillet ændringsforslag, hvorom henvises til de ledsagende bemærkninger.

Ministeren har over for udvalget oplyst, at den i henhold til lovforslagets § 1, nr. 13, udmeldte kvote alene udgør et loft for, hvor mange årselever der maksimalt kan ydes driftstilskud til fra staten. Kvoten kan suppleres ved, at en skole herudover optager elever, hvis deltagelse er rekvireret og betalt af f.eks. arbejdsformidlingen eller en kommune. Der vil typisk være tale om aktiverede personer og deltagere på produktionsskoler, der er fyldt 25 år.

Ministeren har for at imødekomme ønsker fra daghøjskolerne stillet ændringsforslag om en overgangsordning, for så vidt angår kravene til kursusindhold og -tilrettelæggelse og kursist-sammensætning for hold, der påbegyndes inden 1. april 1999. Hertil kan det oplyses, at undervisningen i henhold til § 2, stk. 1, nr. 2, vil kunne foregå som traditionel klasseundervisning eller integreret i den øvrige undervisning. Bestemmelserne vil blive udmøntet i en bekendtgørelse og en vejledning, hvor de nærmere retningslinjer for, hvordan undervisningen kan og skal tilrettelægges, vil blive beskrevet. Skoleorganisationerne vil blive inddraget i dette arbejde.

Ministeren har endvidere tilkendegivet, at fordelingen af aktivitetskvoter foretages med udgangspunkt i aktiviteten i perioden 1. oktober 1997 til 30. september 1998.

For skoler, der ikke har været i drift i hele perioden fra 1. oktober 1997 til 30. september 1998, foretages der en opregning af skolernes

aktivitet til årsbasis, som derefter indgår i beregningen af kvotefordelingen. Tilsvarende gælder, hvis andre helt ekstraordinære forhold har medført en periode med uregelmæssige aktiviteter.

Ministeren ser positivt på, at der foretages en midtvejsudlodning af ekstra pladser, hvor resterende dele af puljen til nye skoler og uudnyttede kvoter fra ophørte skoler samt dele af kvoter, som skolerne afstår fra at anvende, kan indgå.

Ministeren oplyser, at puljens størrelse vil blive fastsat under hensyntagen til, at der i fordelingen pr. 1. januar 1999 vil blive tildelt aktivitet til kendte nye skoler.

Ministeren har samtidig over for udvalget tilkendegivet, at kvoteordningen vil blive administreret således, at den korte omstillingsperiode medfører færrest mulige problemer for skolerne.

Herefter indstiller et *flertal* (udvalget med undtagelse af Socialistisk Folkepartis og Enhedslistens medlemmer af udvalget) lovforslaget til *vedtagelse* med de stillede ændringsforslag.

Et *mindretal* (Socialistisk Folkepartis og Enhedslistens medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling.

En del af mindretallet (Socialistisk Folkepartis medlem af udvalget) vil hverken stemme for eller imod de stillede ændringsforslag, uanset at enkelte forslag gør lovforslaget lidt mindre brutalt. SF har hverken lod eller del i lovforslaget, og ændringsforslagene indebærer kun småændringer.

Lovforslaget afspejler en økonomistisk tænkning, hvor økonomiske og planøkonomiske hensyn kommer i forreste række, mens uddannelsespolitiske hensyn kommer i anden række.

Lovforslaget bygger på finanslovsaftalen, hvor det for produktionsskolerne blev fastlagt, at antallet af produktionsskoleelever ikke måtte overstige 4.750 elever. Dette tal er efterfølgende øget til 5.300. Ellers ville det resultere i en voldsom reduktion i forhold til det forventede 1998-tal på 5.629 elever.

Uanset at dette tal bl.a. vil blive reduceret med ca. 190 elever, som er det skønnede tal for 1998-elever over 25 år, vil flere skoler skulle reducere i antallet af årselever, fordi der også vil komme nye skoler til. Under alle omstændigheder vil der være elever, der vil blive afvist, hvis rammen på 5.300 skal holdes.

Lovforslaget bygger også på finanslovsaftalens tal for årselever for daghøjskoler, som er sat til 9.800.

Hvis det fastlagte tal årselever på produktionsskoler vil give store problemer, vil tallet for daghøjskoler nærmest medføre katastrofale tilstande. Når tallet skal reduceres med ca. $\frac{1}{3}$ uden en reduktion i målgruppen, vil det medføre, at mange mulige daghøjskoleelever afvises, at mange daghøjskoler vil lukke, og at daghøjskoleideen vil lide meget alvorlig overlast.

Når man samtidig har valgt en kvoteordning, hvor der tages udgangspunkt i tallet for det sidste år, tager man slet ikke højde for, at der er skoler, der har ekspanderet ganske voldsomt det sidste års tid, og som derfor har bidraget til, at daghøjskoleområdet skal skæres ned, når man kun vil have et bestemt antal årselever.

Daghøjskolerne har aldrig haft så mange kursister som i 1998. Det er efter tankegangen bag lovforslaget et problem, fordi flere kursister betyder flere udgifter for statskassen.

Der er formentlig grundlag for at foreslå en mindre reduktion i 1999 i forhold til 1998, fordi der har været ekstraordinært mange kursister i 1998. Men hvis der skal ske en reduktion på ca. $\frac{1}{3}$, vil det betyde, at mange kursister vil blive afvist.

Daghøjskolerne er vokset ud af folkeoplysningstraditionen, og det folkeoplysende element i daghøjskolerne er da også slået fast i lovens § 1, hvor der i stk. 1 står: »Daghøjskolerne giver tilbud om undervisning, hvis hovedsigte er folkeoplysning, til personer over 18 år.« I § 1, stk. 3, fremhæves det: »Det enkelte tilbud skal styrke deltagernes personlige udvikling og forbedre deres muligheder i uddannelsessystemet og på det almindelige arbejdsmarked.«

Netop fordi undervisningen på daghøjskolerne er folkeoplysende, forekommer det meget besynderlig, at lovforslaget omtaler, hvor mange timer der skal være i nogle bestemte fag, og hvor meget emne- og projektorienteret undervisning må fylde på daghøjskolerne. Det vidner om en manglende forståelse for, hvad folkeoplysning er, og hvilke principper folkeoplysningen bygger på, samt manglende forståelse for, hvordan læring på daghøjskolerne foregår i praksis.

SF mener, at det fortsat er relevant at se på, om der er daghøjskoler, der udbyder noget, som ikke burde udbydes, og om der går nogen på daghøjskolerne, som ikke burde gå der. Det vil sige, at

SF bygger videre på den kvalitetsopstramning, som blev gennemført i december 1997. Men hvis man for enhver pris vil skære ned i udgiften til daghøjskoler, ved at der kun må være et bestemt antal årselever, kan man risikere at ødelægge meget for daghøjskolerne og ikke mindst for mulige daghøjskoleelever, fordi de forhindres i at komme der.

SF beklager, at regeringen ikke har ladet pædagogiske hensyn indgå i forbindelse med en regulering af antallet af daghøjskoleelever. En af årsagerne til væksten på daghøjskolerne har været, at der er daghøjskoler, der er vokset voldsomt - ja de har nærmest lidt af »volumensyge«. De har hele tiden villet være større. Derved forsvinder en af ideerne bag daghøjskolerne, hvor der bygges på det nære og et fælles miljø. I virkeligheden er nogle daghøjskoler mange daghøjskoler, idet de ligger spredt rundt omkring. Elever på daghøjskoler skulle ideelt set ligesom elever på folkehøjskoler kunne »singe morgensang sammen« billedligt talt. Hvis man stillede et sådant krav, og hvis man indrettede taxameter-systemet sådan, at jo større skoler - ud over f.eks. 100 årselever - des mindre i taxamertilskud, ville man begrænse enkelte daghøjskolars »volumensyge« og få bedre daghøjskolemiljøer. Der vil blive flere daghøjskoler, men ikke med så mange årselever på hver skole. Det ville samtidig betyde, at kommunerne kom til at betale mere via det kommunale grundtilskud.

Daghøjskolernes tilbud er derfor ligesom folkehøjskolerne folkeoplysende, men med en præcisering af, at undervisningen på daghøjskolerne sigter på at komme videre i uddannelsessystemet eller på arbejdsmarkedet.

Da daghøjskolernes undervisning ikke kun er folkeoplysende, men også har et bestemt sigte, er der også en afgrænsning mellem det, som daghøjskolerne tilbyder, og det, som tilbydes på aftensskolerne.

På den anden side er der en afgrænsning mellem det, som daghøjskolerne udbyder, og det, som AMU-centre udbyder, selv om der også her er områder, hvor der er glidende overgange.

Det er i den forbindelse vigtigt, at de forskellige uddannelsesinstitutioner tilbyder det, de er gode til, og ikke søger at sprede sig. Her er det vigtigt at understrege, at netop daghøjskolerne er gode til nogle ting, som andre voksenuddannelser ikke er på samme måde.

Det er ligeledes vigtigt, at de regionale

arbejdsmarkedsråd og kommunerne bruger uddannelsesinstitutionerne rigtig i forhold til kursisternes individuelle behov. Men det behøver ingenlunde at være til skade for daghøjskolerne. Det kan være til gavn for daghøjskolerne, fordi netop daghøjskolerne har særlige kvaliteter, når det gælder de personlighedsudviklende tilbud og tilbud i øvrigt, der skal bringe folk videre.

SF er enig i de formulerede målsætninger om »uddannelse til alle« og den særlige satsning på de kortuddannedes behov. Derfor forekommer det også SF grotesk, at der skal lægges loft over netop, hvor mange der må være på produktionsskoler og daghøjskoler, som netop er tilbud til de kortuddannede.

For hvad skal de elever, der ikke må være på produktionsskolerne og daghøjskolerne? Skal de være i kommunale beskæftigelsesprojekter? Hvordan harmonerer disse nedskæringer med regeringens snak om uddannelse til alle, uddannelse til de kortuddannede, aktivering af de arbejdsløse m.v.?

Lovforslaget bygger på en meget kortsigtet og økonomisk tankegang, der er blottet for uddannelsespolitiske perspektiver. Og de besparelser, som lovforslaget tilsigter, vil utvivlsomt vende tilbage som ekstra udgifter for det offentlige senere, ikke kun på uddannelsesområdet, men også på arbejdsmarkedsområdet og på det sociale område.

En anden del af mindretallet (Enhedslistens medlem af udvalget) bemærker, at der lægges loft over antallet af elever i daghøjskoler og produktionsskoler. Det betyder, at det bliver sværere at få mulighed for at gå på en af disse uddannelser. I dag er der mange flere elever på daghøjskolerne, end regeringen og de borgerlige vil give mulighed for næste år. Det betyder, at der formentlig er mange daghøjskoler, der må lukke. Loftet er sat uden hensyn til de behov, mennesker har, og som får dem til at gå på en daghøjskole eller produktionsskole. Daghøjskoler og produktionsskoler er nogle af de få tilbud til mennesker, der har svært ved at komme ind i det almindelige uddannelsessystem. Finansloven tænker kun i tal og tabeller - ikke i mennesker.

For produktionsskolerne er der ganske særlige nedskæringer i årets finanslov. Ud over de rammer, der nu lægges ned ovenfra, fjernes muligheden for at de 25-årige kan gå på en produk-

tionsskole. Der er nu ikke særlig mange over 25 år, ca. 3 pct. af det samlede elevtal, der går på en produktionsskole. Men for de mennesker er det måske en vigtig måde at komme i kontakt med uddannelsessystemet på. Det er en teknokratisk tænkning, der nu betyder, at den mulighed skal fratages disse mennesker.

Lovforslaget hastes igennem uden mulighed for dialog med de berørte parter, daghøjskolerne og produktionsskolerne, uden mulighed for at overskue konsekvenserne af den lovgivning, der laves, og uden at vente på det udviklingsarbejde om »god daghøjskole«, som er i gang, hvilket efter Enhedslistens mening er dybt uansvarligt.

Ændringsforslag

Af *undervisningsministeren*, tiltrådt af et flertal (S, V, KF, DF, CD, RV og KRF):

Til § 1

1) I den under nr. 2 foreslåede affattelse af § 2, stk. 1, nr. 6, indsættes efter »medfør af« ordet: »en«.

2) I den under nr. 6 foreslåede affattelse af § 4, stk. 6, indsættes efter »medfør af« ordet: »en«.

3) I den under nr. 7 foreslåede ændring af § 6, stk. 4, ændres »2 b, stk. 1 og 3« til: »§ 2 b, stk. 1«.

4) I den under nr. 17 foreslåede § 19 b ændres »lov om arbejdsskader« til: »lov om sikring mod følger af arbejdsskade«.

Til § 2

5) Paragraffen udgår.

Til § 3

6) I paragraffen udgår stk. 1 og 2, og i stedet indsættes som nye stykker:

»Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. januar 1999, jf. dog stk. 2-7.

Stk. 2. Bestemmelsen i § 2, stk. 1, som affattet ved denne lovs § 1, nr. 2, har først virkning for kurser, der begynder den 1. april 1999 og senere. Bestemmelsen i § 2, stk. 1, i lov om daghøjskoler og produktionsskoler m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 61 af 26. januar 1998, finder anvendelse i perioden fra den 1. januar 1999 til den 31. marts 1999.

Stk. 3. Betingelserne i § 2 b, stk. 1, nr. 2-4, som affattet ved denne lovs § 1, nr. 3, har virkning fra og med det år, der løber fra den 1. juli 1998 til den 30. juni 1999.

Stk. 4. Bestemmelsen i § 11, stk. 2, som affattet ved denne lovs § 1, nr. 11, har først virkning fra og med år 2000. Bestemmelsen i § 13, stk. 5, nr. 4, som affattet ved denne lovs § 1, nr. 13, har først virkning for kurser, der begynder den 1. april 1999 eller senere.«

Stk. 3-5 bliver herefter stk. 5-7.«

Bemærkninger

Til nr. 1 og 2

Ændringsforslagene skal gøre det klarere, at der ikke tænkes på en bestemt uddannelseslov.

Til nr. 3

Med ændringsforslaget fjernes en fejlagtig henvisning til § 2 b, stk. 3.

Til nr. 4

Formålet med ændringsforslaget er at rette henvisningen til lov om arbejdsskader til den korrekte betegnelse lov om sikring mod følger af arbejdsskade.

Til nr. 5

Ændringsforslaget er lovteknisk begrundet. Bestemmelsen flyttes fra lovforslagets § 2 til § 3.

Til nr. 6

Ændringsforslaget til stk. 2 stilles for at sikre skolerne den fornødne tid til at foretage de nødvendige ændringer og justeringer af tilbuden indhold, omfang og tilrettelæggelse. Kurser, der begynder efter lovens ikrafttræden og før den 1. april 1999, gennemføres efter bestemmelsen i lovbekendtgørelse nr. 61 af 26. januar 1998.

Ændringsforslag til stk. 3 er lovteknisk begrundet. Bestemmelsen er flyttet fra lovforslagets § 2 til § 3.

Ændringsforslagets stk. 4, 1. pkt., er identisk med lovforslagets § 3, stk. 2. Ændringsforslagets stk. 4, 2. pkt., stilles for at give skolerne den fornødne tid til at indhente oplysninger hos deltagerne om deres uddannelsesmæssige baggrund, forinden de optages på et hold.

Peder Sass (S) Hans Peter Baadsgaard (S) fmd. Jeppe Kofod (S) Frode Sørensen (S)
Carsten Hansen (S) Aage Frandsen (SF) Susanne Clemensen (CD) Elisabeth Arnold (RV)
Søren Kolstrup (EL) Anders Mølgaard (V) nfmd. Hanne Severinsen (V)
Else Winther Andersen (V) Ellen Kristensen (V) Brian Mikkelsen (KF)
Knud Erik Kirkegaard (KF) Christian H. Hansen (DF) Tove Videbæk (KRF)

Fremskridtspartiet havde ikke medlemmer i udvalget.